

Projektledare: Pär Lundström
Telefon: 508 33 256

Till
Utbildningsnämnden
2010-12-09

Lärlingsutbildning med coachning

Förvaltningens förslag till beslut

Förvaltningen föreslår utbildningsnämnden att besluta följande

1. Godkänna detta tjänsteutlåtande som svar på utredningsuppdraget om ”Lokala yrkesutbildningar”.
2. Ärendet överlämnas till arbetsmarknadsnämnden.

Thomas Persson
Direktör

Lars Brandt
Avdelningschef

Sammanfattning

Trots att andelen som går gymnasiet kraftigt har ökat de senaste 20 åren ligger andelen som har grundskola som högsta utbildningsnivå relativt konstant kring 10-12 procent. Viktiga förklaringsfaktorer är kön (pojkar), vistelsetid i Sverige, inkomst och social status.

Vägledning och validering är ett särskilt viktigt utvecklingsområde för att nå de som befinner sig längst bort från arbetsmarknaden. Rätt stöd, vid rätt tillfälle och med god tid att lära är därför viktiga förutsättningar för att ”Lärlingsutbildning

med coaching” ska kunna infria målet att göra unga arbetslösa till anställningsbara.

Eftersom den problematik som är relaterad till den heterogena gruppen ”unga utanför” spänner över flera lagrum, förvaltningar och politiska nivåer i det svenska samhället är det svårt att hitta långsiktiga lösningar för finansiering och organisering.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av vuxenutbildningsavdelningen i enlighet med de åtaganden och den projektplan som utbildningsnämnden godkände den 10 juni 2010. Ansvarig för beredningsprocessen är en styrgrupp med representanter för stadsledningskontoret, utbildningsförvaltningen, socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen samt stadsdelsförvaltningarna Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta och Hässelby-Vällingby.

Ärendet

I budgeten för 2010 fastställde kommunfullmäktige uppdraget att utbildningsnämnden tillsammans med stadsdelsnämnderna Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta och Hässelby-Vällingby samt socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden skulle utreda förutsättningarna för lokala yrkesutbildningar.

Utbildningsnämnden fastställde vid sammanträdet den 10 juni följande åtaganden:

- 1) Etablera en ny utbildningsform inom vuxenutbildningen som riktar sig till ungdomar 18-24 år med svaga formella kompetenser och som syftar till anställning
- 2) Föreslå utbildningsnämnden en finansieringsmodell så att denna nya utbildningsform kan upphandlas inför höstterminen 2012
- 3) Genomföra pilotprojektet ”Järvalärling” under perioden 2010-07-01 t o m 2012-06-30 i samarbete med Hantverksakademin som ska rekrytera 80 helårsdeltagare
- 4) Minst hälften av pilotprojektets helårsdeltagare ska lotsas vidare till anställning

Bakgrund

Utbildning och arbete är två av Järvalyftets fyra huvudpunkter. Detta gäller framför allt barn och unga. Framtagandet av en skolstrategi för Järvas skolor var

därför ett av de centrala uppdragen i kommunfullmäktiges beslut om vision Järva 2030 den 20 april 2009. Parallellt pågår flera utvecklingsprojekt inom grund- och gymnasieskola inom Järvalyftets ram. Exempelvis satsar man i Hjulsta skolor på yrkespraktik redan i grundskolan, i Rinkebyakademien är målet att stärka såväl ämnesundervisningen som kontakten skola - arbetsliv. Vid Ross Tensta gymnasium utvecklar projektet SALUT nya former för att motivera ungdomar i åldrarna 16-19 som hoppat av skolan.

Det är ett välkänt faktum att en alltför stor del av unga boende kring Järva av olika skäl haft svårt att tillgodogöra sig grundskolan med godkänt resultat, vilket försvårar eller omöjliggör en övergång till gymnasieskolan. Utan tillräcklig skolbakgrund är möjligheten till jobb eller praktik också starkt begränsad. Beroende på definition är det 31, 16 eller 6 procent unga som är ”utanför”. Vilken av de tre definitionerna man väljer styr argumentation och agerande.

I april var ungdomsarbetslösheten:

- ca 31 procent av ungdomarna 15–24 år som enligt SCB definieras ingå i arbetskraften
- ca 16 procent av totala antalet ungdomar 15–24 år, inkl. heltidsstuderande som sökt arbete
- ca 6 procent av totala antalet ungdomar 15–24 år, exkl. heltidsstuderande som sökt arbete

Det verkar dock som att de ca 11 procent som inte blir behöriga till gymnasieskolan under sin grundskoletid har särskilt dåliga förutsättningar att i vuxen ålder kunna försörja sig genom arbete. Andra bedömningar av ”unga utanför” som behöver ett kvalitativt bättre stöd än dagens system kan ge ligger mellan 10 och 15 procent. För stadens del betyder det att en grupp på 700 – 1 000 ungdomar årligen behöver något annat, något mer, än vad nuvarande organisering och uppdrag till skola, socialtjänst, jobbtorg, arbetsförmedling (Af), kommunal och landstingsstyrd vård och omsorg, polis m fl ger.

Att rekrytera ”unga utanför” till olika aktiviteter som leder till arbete eller utbildning är i sig en stor utmaning. Misstänksamheten mot ”myndigheter” är stor och det är få vuxna som har tid och förmåga att vinna målgruppens förtroende. Därför bedrivs flera projekt för att utveckla metoder och arbetssätt för att hitta och motivera ”unga utanför” till studier eller arbete. Förutom pilotprojektet ”Järvalärling” driver socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen (saf) de av

Europeiska Socialfonden (ESF) finansierade projekten Filur och Merit¹. Dessutom är staden en aktör i Unga in, ett ESF-projekt som drivs av Af i samarbete med Fryshuset. Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden ger bidrag till X-cons som arbetar med att lotsa före detta unga kriminella ut på arbetsmarknaden.

Projektets värdegrund – effektivitet och bemötande

I projektplanen ingår stadens ambition att utveckla goda arbetsprocesser för att kunna bli en stad i världsklass 2030 enligt stadens vision. Lean är därför en utgångspunkt när ekonomistyrning och organisering kartläggs och bedöms. Lean är en ledningsfilosofi och ett arbetssätt för systematiskt förbättringsarbete. En grundtanke är att skapa största möjliga värde med minsta möjliga resurser. Detta sker genom att fokusera på värdeskapande aktiviteter och eliminera slöserier.

Bemötande

Hur de ”unga utanför” bemöts är helt avgörande för att kunna skapa framtidstro. Vilken utmaning bemötandet är illustreras bäst av den danske filosofen Søren Kirkegaard med inledningen till dikten ”Till eftertanke”.

”Om jag vill lyckas med att föra en människa mot ett bestämt mål, måste jag först finna henne där hon är och börja just där. Den som inte kan det lurar sig själv när hon tror att hon kan hjälpa andra. För att hjälpa någon måste jag visserligen förstå mer än vad han gör, men först och främst förstå det han förstår. Om jag inte kan det, så hjälper det inte att jag kan och vet mer /.../

Pilotprojektet ”Järvalärling”

Under år 2004-2006 drev stadsledningskontoret ”Ungas yrkesrevansch” i samarbete med Stockholms Hantverksförening och med stöd från ESF-rådet². Det var ett kombinerat utvecklings- och åtgärdsprojekt, för att skapa en lärlingsutbildning med coachning för 100 arbetslösa i åldrarna 18-24 år. Målet att minst 50 procent av eleverna efter tvåårig utbildning antingen skulle ha börjat arbeta, sökt vidareutbildning eller startat eget nåddes med råge.

Eftersom den problematik som är relaterad till den heterogena gruppen ”unga utanför” spänner över flera lagrum, förvaltningar och politiska nivåer i det svenska samhället är det svårt att hitta långsiktiga lösningar för finansiering och

¹ Se ansökan beträffande projekt ”merit.nu” från socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen m fl 2010-01-14

² Se ”Ungas yrkesrevansch”, rapport från Hantverksakademien 2006

organisering. I utbildningsnämndens uppdrag ligger därför även att ta fram en modell för permanent finansiering inom staden. Erfarenheter från liknande verksamheter i andra kommuner ger vid handen att en sådan modell inkluderar resurser från såväl skolområdet, arbetsmarknadsområdet och det sociala området. All erfarenhet visar dessutom att kostnaderna för detta slags verksamhet vida understiger de kostnader som uppkommer om målgruppen fastnar i ett permanent utanförskap.

Det goda resultatet för ”Ungas yrkesrevansch”, i kombination med det stora behovet, var bakgrunden till att kommunfullmäktige gav utbildningsnämnden i uppdrag att under 2010 utreda ”Lokala yrkesutbildningar” tillsammans med socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen och Järvas stadsdelsförvaltningar.

Stadsdirektören beslutade därför den 16 april 2010 att bevilja utbildningsförvaltningen stöd till utveckling av projektet ”Järvalärling” – yrkesutbildning i nya former för unga vuxna 2010-2011 till ett högsta belopp om 14 750 000 kr, med finansiering från de medel som är särskilt reserverade för Järvalyftet.³

Ungas utanförskap

Resultat i skolan och övergång till arbetsmarknaden

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) publicerade 2009 studien, *Födda 1981*, och deras resultat i skolan och övergång till arbetsmarknaden. SKL:s rapport beskriver sambandet mellan ungdomsarbetslöshet och det stora antalet ungdomar som inte fullföljer gymnasieskolan. I undersökningen följs de elever som föddes 1981 varav 95 procent påbörjade gymnasiestudier 1997. Fyra år efter att gymnasiestudierna påbörjats, 2001, saknar 27 procent slutbetyg från gymnasieskolan.

SKL:s rapport har också fördjupat analysen och tittat på hur det går för elever utifrån vilket betyg de har från grundskolan. Rapporten mäter inte bara om eleven har slutbetyg eller inte, utan även om de har höga, medel eller låga betygspoäng. SKL:s rapport visar att låga eller inget slutbetyg i grundskolan är relevant för hur det går i gymnasieskolan. Bland dem som inte har ett slutbetyg från grundskolan är det ca 69 procent som inte heller får ett slutbetyg i gymnasieskolan. 64 procent

³ Kommunstyrelsens dnr 311-3584/2007.

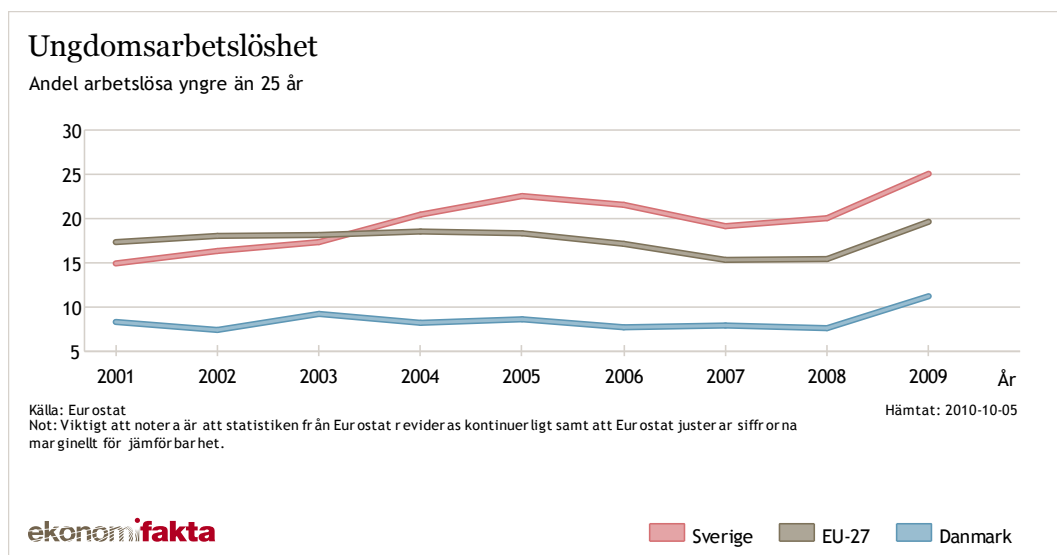
av dem som har ett lågt slutbetyg från grundskolan får inte slutbetyg från gymnasieskolan.

Trots att andelen som går gymnasiet har ökat kraftigt de senaste 20 åren ligger andelen som har grundskola som högsta utbildningsnivå relativt konstant kring 10-12 procent. Viktiga förklaringsfaktorer är kön (pojkar), vistelsetid i Sverige, inkomst och socialt status.

Nordiska jämförelser

Arbetslöshetsnivåerna bland ungdomar skiljer sig tydligt åt mellan de nordiska länderna. I både Sverige och Finland är ungdomsarbetslösheten högre än genomsnittet för EU 27⁴, medan den är betydligt lägre i Norge och Danmark. En viktig delförklaring till detta är våra skandinaviska grannars lärlingsutbildning.

En växande ungdomsarbetslöshet utgör ett samhällsekonomiskt problem på kort sikt i form av ökade transfereringar och bidrag samt minskade skatteintäkter. Höga nivåer av arbetslöshet bland ungdomar är även problematiskt i ett längre tidsperspektiv. Ungdomar som tidigt blir arbetslösa tenderar nämligen att fastna i ett långvarigt utanförskap.

Figur: Ungdomsarbetslöshet i Sverige, Danmark och EU 27 under perioden 2001–2009 Källa: Eurostat

⁴ Förkortning för EU:s 27 medlemsländer

De nordiska länderna står samtidigt gemensamt inför omfattande demografiska utmaningar – andelen äldre blir allt större. Det innebär att fler personer i den arbetsföra befolkningen måste arbeta för att mildra effekten av en ökad försörjningsbörda i framtiden. Denna utveckling gör det nödvändigt att ta tillvara på latent resurser i arbetskraften eftersom framväxten av större grupper med liten arbetslivserfarenhet försvårar den framtida arbetskraftsförsörjningen. Betydelsen av att bekämpa arbetslöshet bland ungdomar och att implementera effektiva politiska åtgärder för målgruppen kan därmed förstås utifrån både ett kortare och ett lite längre perspektiv ⁵.

Typ av hinder som ungdomar möter på arbetsmarknaden	Exempel på åtgärder
Brist på kompetens (utbildning) gör att den arbetslösa inte är formellt behörig till de tjänster som finns på arbetsmarknaden.	Satsningar på reguljär utbildning och olika typer av arbetsmarknadsutbildningar.
Brist på erfarenhet (arbetslivserfarenhet) bland unga gör det rationellt för arbetsgivaren att anställa äldre och mer etablerad arbetskraft.	Praktikplatser kan förse ungdomar med nödvändig erfarenhet. Därutöver kan arbetsgivare kompenseras för en upplevd risk genom ekonomiska subventioner.
Brist på kontakter och brister i matchningen på arbetsmarknaden kan göra det svårt för behöriga ungdomar med relevant erfarenhet att få kontakt med arbetsgivare som efterfrågar dem.	Coachning, matchning och jobbsökaraktiviteter.
Brist på intresse hos ungdomar att ta anställning hos arbetsgivare med behov av arbetskraft, alternativt brist på intresse hos arbetsgivare att anställa ungdomar på grund av negativa attityder till unga som arbetskraft.	Attitydpåverkan och informationskampanjer riktade mot ungdomar respektive mot arbetsgivare.

Framgångsfaktorer är: tidiga insatser i utbildningsväsendet, ett utbildningssystem anpassat efter individens behov, en effektiv uppföljning, tidiga insatser skräddarsydda efter målgruppens behov, integrerade och kombinerade aktiviteter, satsningar på vidare studier under lågkonjunktur samt samverkan mellan olika aktörer.

Åtagande 1 – etablera ny utbildningsform

I propositionen till budget för 2011 konstaterar regeringen att drygt 85 procent vid 24 års ålder har läst in den gymnasiekompetens som ungefär 75 procent har redan vid 18 års ålder. Det innebär att nuvarande vuxenutbildning fungerar för ungefär hälften av de som inte slutför sina gymnasiestudier. Förvaltningen bedömer därför att det finns en målgrupp som inte nås med befintliga utbildningsformer inom vuxenutbildningen.

⁵ Nordiska länders insatser mot ungdomsarbetslöshet – kartläggning och analys, Nordiska Ministerrådet, TemaNord 2010:570 (Ramböll Management Consulting AB)

Gymnasiekompetens är en tydlig vattendelare vid inträde på arbetsmarknaden. För de ca 15 procent som inte uppnår gymnasiekompetens inom nuvarande utbildningssystem behövs därför andra insatser för att de ska kunna försörja sig. Konkret, praktisk, utbildning under vägledning av vuxna som kan vinna den unges förtroende har visat sig helt avgörande. M a o insatser som kan rymmas under rubriken "Lärlingsutbildning med coachning". Det finns erfarenheter av projekt som kombinerar offentliga, privata och frivilliga insatser med stor framgång. Några av dessa exempel återfinns i Sverige men viktiga lärdomar finns också att dra från Danmark, Nederländerna, England, Tyskland, Belgien m fl.

Samtidigt är det svårt att i dagsläget bedöma hur stort behovet av "Lärlingsutbildning med coachning" är i relation till föreslagna reformer av gymnasieskolan, främst lärlingsutbildning, yrkesintroduktion och PRIV samt införandet av lärlingsutbildning inom vuxenutbildningen. Parallellt med den kunskap som inhämtas genom pilotprojektet "Järvalärling" behövs därför en nära relation med gymnasieformen och en bättre förståelse av regeringens föreslagna satsningar på yrkesutbildning inom vuxenutbildningen.

Inför skapandet av stadens arbetsmarknadsförvaltning den 1 juli 2011 behöver också relationen till de coachnings- och matchningsinsatser som görs inom Jobbtorg kartläggas.

I projektplanen som redovisades för nämnden den 10 juni beskrivs målgruppen som ungdomar med bristande mod, vilja och kunnande. Det är en utmaning i sig att hitta, motivera och behålla dessa ungdomar i en organiserad verksamhet. För att den vuxne ska kunna vinna ungdomens förtroende måste ungdomarna mötas "där de är", både mentalt och fysiskt. Ett nära samarbete med föreningar, socialt- och brottsförebyggande arbete samt kultur- och idrottsliv är därför nödvändigt.

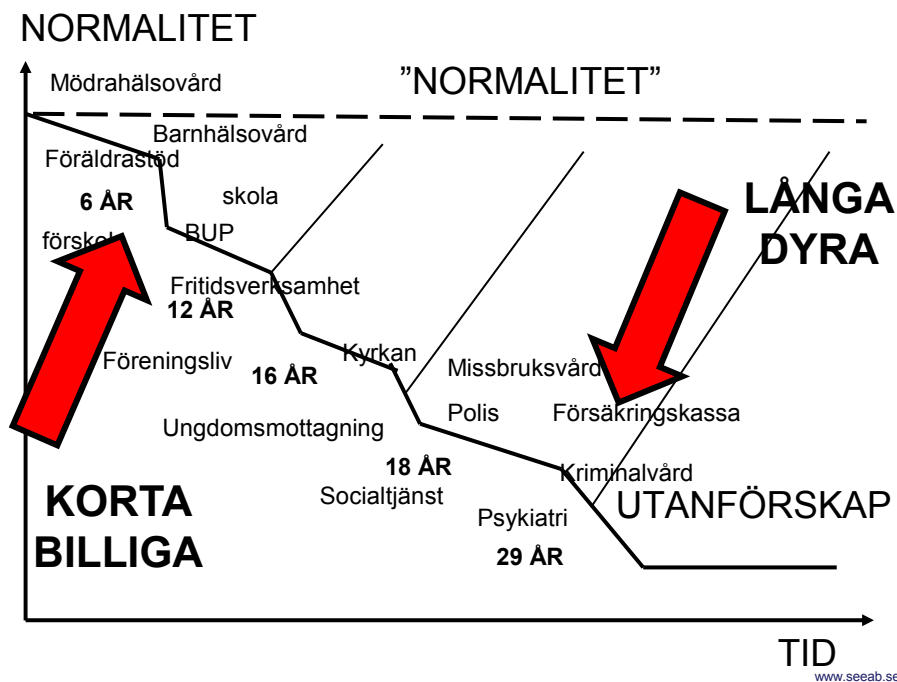
En viktig faktor för framgång är rätt arbetsplats med rätt handledare. Minst lika viktigt är dock ett mångfacetterat stöd (coachning) för att varje enskild ungdom ska kunna utveckla en förståelse för sina egna möjligheter och kunna skapa en dröm som är möjlig att infria (motivation). Orealistiska drömmar, bristfällig förståelse för sina egna talanger och bristfällig kunskap om hur samhället fungerar är ofta de främsta hindren när "Unga utanför" ska etablera sig som vuxna, arbetande, medborgare.

Åtagande 2 - finansieringsmodell

De flesta ungdomar som har svårt att etablera sig som vuxna har, förutom förskola och skola, också varit i kontakt med olika kommunala, statliga och frivilliga

insatser. Ofta har stora summor pengar satsats men uppdelning mellan olika aktörer som arbetar under tidsbrist och en budget avgränsad till det egna ansvarsområdet kan bara ta ansvar för "sin" bit. Konsekvensen för den unge blir fragmentariserade stödinsatser utan långsiktighet och med bristfällig måluppfyllelse. Nyckelbegrepp för den unges framgång är därför tillit – nätverk – självförtroende.

Den stora paradoxen är att kunskapen om hur varje individ kan coachas till framgång är mycket god. Det finns också gott om kompetenta, engagerade vuxna kring "unga utanför". Samtidigt förefaller det svenska samhället ha svårt att på ett effektivt sätt organisera och hantera "ungas utanförskap" eftersom problemet spänner över flera politikområden, inom och mellan stat, kommun, landsting och frivilligorganisationer. Det gör att en social investering som samhällsekonomiskt ger en mycket god "vinst", för den enskilde chefen eller berörd politisk instans är svår att hantera inom tilldelad budget och eller uppdrag.

Ekonomiska förutsättningar och arbete för unga i stort Ungdomsstyrelsen, Folkhälsoinstitutet, Fryshuset och SKL:s modellområdesprojekt⁶ är några aktörer som använt den socioekonomiska analys

⁶ <http://modellomraden.skl.se/web/psynk.aspx>

som ekonomen Ingvar Nilsson har utvecklat för att kartlägga de ekonomiska konsekvenserna av unga människors resa mot ett permanent utanförskap.

Ingvar Nilsson ställer bl a följande frågor:

- Hur vanligt är ett destruktivt livsmönster kring barn och unga?
- Vad kostar detta samhället på kort och lång sikt?
- Vad skulle det vara värt, i pengar, att bryta denna destruktiva process?

Om man tar del av rapporter från Statistiska Centralbyrån (SCB), Folkhälsoinstitutet (FHI), Socialstyrelsen (SoS), Kronofogdemyndigheten (KFM) och Ungdomsstyrelsen (US) växer bilden fram av en uppväxande generation som far illa.

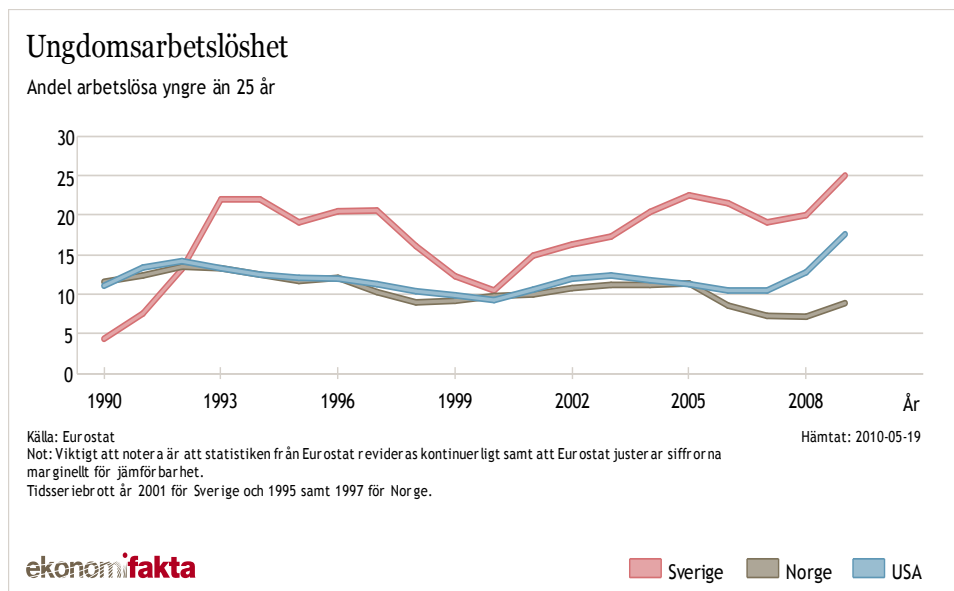
Vid årsskiftet 2008 hade 38 196 ungdomar mellan 18 och 25 år skulder hos Kronofogden. Mest ökar skulderna bland de yngsta. Antalet 18-åringar som kom till Kronofogden ökade med 14 procent mellan 2007 och 2008 (DN 8 juni 2009).

En av marginaliseringens tydligaste uttrycksformer är att man utestängs från arbetsmarknaden. Detta i sin tur leder till att man drabbas av en sorts ekonomisk marginalisering. Man får svag ekonomi och hamnar ofta i ekonomiska svårigheter. Detta kommer i statistiken till uttryck på flera olika sätt:

- Arbetslösheten för unga är mellan 2 - 3 gånger högre än för befolkningen i genomsnitt.
- Sedan 1991 har den registrerade arbetslösheten för unga mellan 20 och 24 år ökat från 6 procent till 14 procent (SCB)
- 2001 hade 12 procent av unga mellan 20 och 29 år låg ekonomisk standard. 2009 hade denna siffra ökat till 23 procent. Nästan en fördubbling på åtta år (US)
- 2008 inkom 130 000 ansökningar om betalningsförläggande för unga i åldern 18-25 år hos Kronofogden (KFM)
- cirka 9 procent av flickor mellan 18 och 25 år lever i hushåll som erhåller ekonomiskt bistånd. Motsvarande siffra för vuxna kvinnor är 3 procent (US)
- Samtidigt som antalet nybeviljade förtidspensionärer över 30 år minskat från närmare 70 000 år 2004 till 16 000 år 2009, har antalet unga förtidspensionärer ökat från 4 500 till 6 500

Denna statistik säger egentligen fyra saker. Den första är att **unga är mer utsatta** än befolkningen i stort. Den andra är att situationen sett i ett längre tidsperspektiv **har försämrats**. Den tredje att detta är en **långsiktig trend**. Den fjärde är att detta är en **strukturell** och inte en konjunkturrell eller tillfällig situation.

Sett i ett mera långsiktigt perspektiv är bilden ännu mer dystert. Från att ha varit ett föregångsland med mycket låga nivåer av ungdomsarbetslöshet i början av 1990-talet (5 procent eller lägre) är Sverige nu ett land som tävlar om en föga smickrande tätt position då det gäller ungdomsarbetslöshet. Förändringen ser ut att vara långsiktig och strukturell.⁷

Andel arbetslösa i arbetskraften i åldern 15 – 25 år i Sverige, Norge och USA, Eurostat

Tunnelseendets effekter – exemplet ekonomiskt bistånd

Låt oss börja med det som omväxlande brukar kallas tunnelseende eller stuprörstänkande. Om man frågar en ansvarig person inom socialtjänsten vad de klienter som långvarigt uppbär ekonomiskt bistånd kostar, brukar man ofta få ett svar som på årsbasis ligger i intervallet 80 000 – 100 000 kronor. Det man då svarar på är de faktiska utbetalningarna till klienten.

⁷ Etableringsåldern, när 75 % har arbete, steg från 21 år 1990 till 26 år 2008

Vad den enskilda handläggaren inte ser är den mängd kostnader som nästan alltid förbises och som är illustrerade i figuren nedan. Det kan handla om kostnader för att administrera det ekonomiska biståndet, kostnader för andra delar av socialtjänsten, andra kostnader inom kommunen eller kostnader hos andra myndigheter och aktörer i samhället. De personer som långvarigt uppbär ekonomiskt bistånd har nästan alltid en multifaktoriell problembild. Den summa man vid en första anblick uppfattar som de faktiska kostnader kan liknas vid toppen på det isberg som utgör de totala kostnaderna.

UTANFÖRSKAPETS ISBERGSEFFEKTER

I en studie för Statskontoret kring samordningsförbund⁸ inriktad på multifaktoriella problemklienter konstaterades att den faktiska kostnaden för dessa individer varierar mellan 175 000 och 375 000 kronor per år med ett genomsnitt på cirka 270 000 kronor per år. Kostnaderna varierade beroende på kön och ålder.

Skillnaden mellan uppgiven och faktisk kostnad för dessa klienter uppgår alltså till mer än 300 procent. Om politiker eller chef utifrån ett ekonomiskt perspektiv ska fatta ett beslut är det en viss skillnad om de årliga effekterna av detta uppgår till 80 000 eller 270 000 kronor.

Bristande helhetsbild

Konsekvenserna av detta är att

- vi ser enbart delar av utanförskapets kostnader
- vi underskattar därför dessa kostnader
- vi ser inte hur de faktiska kostnaderna är fördelade mellan olika aktörer i samhället
- därmed underskattar vi värdet av prevention, tidiga insatser och framgångsrik rehabilitering
- beslutsfattare saknar därför korrekta underlag för att fatta beslut kring denna typ av frågor

⁸ Uppföljning av finansiell samordning inom rehabiliteringsområdet. Statskontoret 2007:6

- felaktigheterna i dessa beslutunderlag kan uppgå till flera hundra procent
- detta kan leda till att samhällets insatser kring prevention, tidiga insatser och rehabilitering är rejält underdimensionerade i förhållande till vad som vore socioekonomiskt optimalt

Problemen ligger ofta på en strukturell nivå. Det finns väl utvecklade system för att vaska fram resurser för att investera i vägar, hus och broar. Samtidigt tycks det vara nästan omöjligt att vaska fram ett socialt investeringskapital kring barn och unga. Detta trots att avkastningen många gånger är avsevärt högre för sociala investeringar än för de infrastrukturella.

Åtagande 3 och 4 – pilotprojektet Järvlärling

De första tre månaderna (23/8 – 3/11) med Hantverksakademins etablering i Husby är positiva. Till de öppna introduktionerna kommer nu även ungdomar som har tipsats av en kompis. ”Järvalärling” når också ungdomar som inte är registrerade på Af eller Jobbtorg. Hur många ”oregistrerade” det handlar om är dock ännu ej statistiskt säkerställt.

Antal på öppna introduktioner	Antal bokade intervjuer.	Genomförda intervjuer	Antal kvalificerade (godkända)	Antal antagna (3 nov)
106 personer	84 personer	56 personer	45 personer	36 personer

I början av varje månad antas 12 ungdomar till en introduktionsperiod med coaching på upp till åtta veckor på plats i Husby. Den första omgången som togs emot har nu avslutat sin introduktion och på väg ut på lärlingsplats. Fyra ungdomar har skrivit lärlingskontrakt med en arbetsgivare och ytterligare några är inbokade för sitt första intervjubesök.

Samtliga 36 antagna är folkbokförda inom stadsdelsnämndsområdena Rinkeby-Kista, Spånga-Tensta och Hässelby-Vällingby och har hoppat av från gymnasieskolan. Mer än hälften har varit inskrivna på flera IV-program och tillbringat 2-3 år inom gymnasieskolan utan att få minst godkänt på någon kurs. Deras samlade betygsvärde är noll poäng.

I maj 2011 beräknas projektet ha rekryterat de 80 helårsdeltagarna som budgeten är dimensionerad för. Utbildningsförvaltningens ersättning till Hantverksakademien är 3 000 kr per vecka och deltagare med en närvaro på minst 80 procent. Fyra ungdomar har för närvarande en lägre närvaro än 80 procent och då sjunker ersättningen till Hantverksakademien i relation till graden av närvaro.

De ungdomar som kommer till "Järvalärling" vill alla ha jobb. För det krävs dock förmåga att passa tider, en positiv attityd till lärare och handledare samt att kunna ta instruktioner och samarbeta. Den sociala förändring från att vara "nattdjur" till att bli "dagdjur" är ibland en mycket jobbig process eftersom den unge sällan har den sociala stöd som krävs från någon vuxen (förälder). Det kan också vara mycket svårt att lämna kompisarna för att gå hem och lägga sig.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Vuxenutbildningen har en stolt historia av ett ge människor en andra chans. Nu möts samhället av nya utmaningar där en växande grupp unga, inom hela OECD, misstror myndigheter och insatser. Den minsta gemensamma nämnaren för denna heterogena grupp som kallas "unga utanför" är brist på goda, stödjande, vuxenkontakter. Att hitta, motivera och behålla dessa unga på en väg som leder till etablering som vuxna kräver därför nya former av organisering och finansiering.

"Vad individen efterfrågar måste samhället kunna erbjuda", är den utmaning som Nyamko Sabuni därför lyfte fram vid en Skolverkskonferens den 11 november. Biträdande utbildningsministern pekade därför ut vägledning och validering som ett särskilt viktigt utvecklingsområde för att nå de som befinner sig längst bort från arbetsmarknaden. Rätt stöd, vid rätt tillfälle och med god tid att lära är därför viktiga förutsättningar för att "Lärlingsutbildning med coachning" ska kunna infria målet att lotsa unga arbetslösa till arbete. Att hitta de lärlingsplatser där företagen har ett rekryteringsbehov är i sig en stor utmaning. Att dessutom hitta handledare som kan hantera struliga ungdomar med dåligt självförtroende kräver väl utvecklade, evidensbaserade, former för trepartsrelationen elev-handledare-lärare.

Förutsättningarna för projektet åtagande 1 och 2 har förändrats med regeringens förslag i budgetpropositionen att inrätta lärlingsutbildning för vuxna fr o m hösten 2011 och Finansborgarrådets förslag att inrätta en arbetsmarknadsnämnd. Resultat av åtagande 3 bör finnas i maj 2011 och åtagande 4 kan tidigast redovisas under hösten 2012.

Hur utformningen av pilotprojektet Järvalärling påverkas av riksdagens och kommunfullmäktiges beslut om budget bör vara klarlagt under våren. Rimligen finns det samordningsvinster mellan vuxenutbildningen och Jobbtorg kring rekrytering, coachning och kontakter med arbetsgivare.

Med gymnasiereformens permanentning av gymnasial lärlingsutbildning och införandet av yrkesintroduktion och Priv bör ungdomsarbetslösheten sjunka på

sikt. Yrkesvux och lärlingsutbildning för vuxna förstärker reformeringen av svensk yrkesutbildning. Införandet av "Lokala yrkesutbildningar" – lärlingsutbildning med coachning bör därför utsättas för samma krav som yrkeshögskolans utbildningar.

Även med inrättandet av lärlingsutbildning för vuxna är det förvaltningens bedömning att det lokalt måste finnas organiserad verksamhet som hittar, motiverar och behåller "unga utanför". Förutom "Järvalärlingar" bedömer förvaltningen i dagsläget att det också måste finnas "Vällingbylärlingar", "Skärholmslärlingar" och "Vantörslärlingar". Det är i dessa områden som mindre än 80 procent av grundskoleeleverna uppnår gymnasiebehörighet. Förvaltningen har därför beställt statistik som kopplar ihop "unga utanför" med behörighet till gymnasieskolan.

Det verkar också finnas en kunskapsparadox i den mening att vi vet hur man ska arbeta för att vända enskilda individers tillvaro från utanförskap till innanförskap. Samtidigt lyckas vi inte organisera de stödinsatser som varje individ behöver på ett effektivt sätt. Här krävs sannolikt nya sätt att samordna offentligt finansierad verksamhet med andra aktörer inom det sociala området. Förvaltningen har hittat inspirerande exempel i Belgien, England, Nederländerna, Tyskland och Danmark.

Diskussioner har därför inletts med ekonomen Ingvar Nilsson (www.seeab.se) för att kunna ta fram en social investeringsmodell och med Ramböll Management för att kartlägga stadens processer för att lotsa unga utanför till arbete eller studier.

Bilaga – Referenser

- ✚ ”Krisen i skolan - utbildning i politiken och praktiken”. Jonas Olofsson, Borea 2010
- ✚ ”Flickor och pojkar i skolan – hur jämställt är det?”. SOU 2009:64
- ✚ ”Ungdomar som begår brott – vilka insatser fungerar?”. Kerstin Söderholm Carpelan (red), Gothia 2010
- ✚ ”Nordiska länders insatser mot ungdomsarbetslöshet – kartläggning och analys”. Ramböll Management Consulting AB, TemaNord 2010:570
- ✚ ”Ungdomars väg från skola till arbetsliv”. Jonas Olofsson/Alexandru Panican, TemaNord 2008:584
- ✚ ”Varför är den svenska ungdomsarbetslösheten så hög?”. Oskar Nordström Skans, IFAU, Uppsala universitet och IZA. Finanspolitiska rådet 2009/6
- ✚ ”Ungdomarna, jobben och framtiden!”. Arena för tillväxt 2010
- ✚ ”Lokal samverkan i arbetsmarknadspolitiken”. SKL 2001
- ✚ ”Ungdomars övergång från skola till arbetsliv – aktuella utmaningar och lokala erfarenheter”. Olofsson, Panican, Pettersson, Righard. Socialhögskolan 2009:1
- ✚ ”Lärling – en bro mellan skola och arbetsliv”. SOU 2010:19
- ✚ De unga, utanförskapet och arbetsmarknaden – en socioekonomisk diskussion”. Ingvar Nilsson 2010
- ✚ ”Internationella exempel på samordning”. SKL 2010
- ✚ ”Det är bättre att stämma i bäcken än i ån”. Ingvar Nilsson & Anders Wadeskog. 2008
- ✚ ”Vändpunkter och förändringsprocesser”. Stig-Arne Berglund. Umeå universitet 2007
- ✚ ”Grundläggande yrkesutbildning och övergången skola-arbetsliv, en jämförelse mellan olika utbildningsmodeller”. Jonas Olofsson, IFAU 2003:8
- ✚ ”Unga går itu – ungas väg till arbetslivet”. LO 2009
- ✚ ”Individualiseringens villkor – ungas föreställningar om arbete och självförverkligande”. Gunnar Gillberg, Göteborgs universitet 2010
- ✚ ”Vägarna in – arbetet med unga i kommuner med lokala utvecklingsavtal”. Ungdomsstyrelsen 2009:11
- ✚ ”Ung idag – en beskrivning av ungdomars villkor”. Ungdomsstyrelsen 2009:6
- ✚ ”Fokus05 – en analys av ungas etablering och egen försörjning”. Ungdomsstyrelsen 2005:10
- ✚ ”Fokus08 – en analys av ungas utanförskap”. Ungdomsstyrelsen 2008:9